

Större delen av runinskrifterna inom häradet voro kända redan av Joh. Bureus och finnas upptagna i hans samlingar, icke mindre än 33 stycken, d. v. s. nära $\frac{2}{3}$ av hela det kända materialet. Bureus har själv upptecknat hälften eller 17 inskrifter (därav har han ritat av 6); de övriga har han fått av sina medhjälpare Caspar Cohl och Joh. Rhezelius. Den senare har avbildat icke mindre än 13 runstenar från detta härad.

Genom *Ransakningarna* blevo ytterligare 6 runstenar kända: U 1022, 1033, 1038, 1058, 1059 och 1065. Och två kommo i dagen i samband med Hadorphs resa: U 1013 och 1055. Sammanlagt 41 ristningar i Norunda härad ha sålunda varit kända för 1600-talets fornforskning. Av dessa äro 39 avbildade i *Bautil* (på 38 träsnitt)¹; 2 saknas (U 1029 och 1049). 26 träsnitt äro signerade av Hadorph och ritaren Joh. Leitz, 1 av Hadorph ensam, 7 av Leitz ensam, 1 av Peringskiöld (U 1016), 3 äro osignerade och 1 är tecknat efter ett Bureus' kopparstick och signerat »Bur.» (U 1036). Dessutom finnes av U 1016 ytterligare ett träsnitt i Peringskiölds *Monumenta*, signerat av Hadorph och Leitz.

Under 1700-talet blevo två nya runstenar kända: U 1024 och 1025.

I Liljegrens *Runurkunder* (1833) upptagas 41 nummer från Norunda härad (L 175, 216—255). Utom de 39, som äro hämtade från *Bautil*, har tillkommit U 1024; U 1021 har blivit upptagen under 2 nummer.

Under 1800-talet ha 7 nya runstenar blivit kända inom häradet: U 1027, 1045, 1047, 1051, 1054, 1057 och 1064. De ha samtliga blivit offentliggjorda i Dybecks *Sveriges runurkunder*. Nya fynd under 1900-talet äro hittills endast 3: U 1048, 1060 och 1061.

1013. Ärentuna kyrka.

Pl. 52.

Litteratur: B 513, L 217. J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 49; J. Leitz och E. Brenner, *Grafstenar* (F 14 b, Kungl. Bibl.), s. 123; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 2, s. 20; UFT h. 1 (1871), s. 17; J. Eriksson, *Inventering av fornlämningar i Ärentuna socken* 1928 (ATA); *Handlingar i ATA* 1930.

Äldre avbildningar: Osig. teckning, trol. av J. Leitz (F 14 b, s. 123); osig. träsnitt i Peringskiölds *Monumenta* och B 513.

Fragment av en runsten, som nu står uppställt på en gräsplan, t. v. om ingången till kyrkan, V om kyrkporten.

Fragmentet finns upptaget i Peringskiölds *Monumenta*, men utan anteckning om platsen (B 513: »Vapnhus»; L 217: »Vapenhuset»). I en samling teckningar av J. Leitz och E. Brenner (F 14 b) finnes följande anteckning: »Denna Sten finnes på jorden widh Kiörckegårdzporten, Vtan före.» — O. Celsius har granskat inskriften den 19 maj 1726: »Ärentuna Kyrkia i Vaknhuset. Tvenne fragmenter af eodem lapide.» — Fragmentet omtalas icke i Kyrkoinventariet 1829, icke heller hos Dybeck; enligt UFT h. 1 (1871): »saknas numera». Det återfanns 1929, infördes i kyrkans inventarium och förvarades t. v. i vapenhuset.

Röd sandsten. Storlek 0,40 × 0,30 cm. Ristningen är grund. På stenens mitt finnas spår av ornamentik.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre källor):

[ansua . . .] r - - - ti : stai[na : pisa : prea : . . . : in : hia - - ot - a . . .]

5 10 15 20 25 30 35

Ansvarr(?) r[æis]ti stæina þessa þrea . . .

»Ansvar reste dessa tre stenar . . .»

¹ B 471, 496—532. På ett träsnitt (B 499) finnas två ristningar sammanförda.

Fig. 178. U 1013. Ärentuna kyrka.
Efter teckning i F 14 b.

Fig. 179. U 1013. Ärentuna kyrka.
Efter B 513.

Till läsningen: Första runan på det bevarade stycket kan icke ha varit annat än ett **r**. Därefter nedre delen av fem raka stavar. Till den näst sista finns spår av en bst upptill (**l** eller **t**). — Teckningen i F 14 b har tydligt 1—5 **ansua**. Därefter nedre delen av fem stavar, den sista med en bst upptill (**l** eller **t**). 11 **i**, 17 **a** saknas. 22—25 **prea**. — B 513: 1—5 **nsus**. Därefter nedre delen av två stavar, ett tydligt **r**, följt av två stavar och 11 **i**. 17 **a**. 22 **p** saknas. — O. Celsius påträffade två fragment »af eodem lapide». Det större fragmentet hade inskriften: **ensua ... risti : staina : pisa : ...**; det mindre: **in : hia -- ot · a ...**

Om namnet *An(d)svarr* (*Ansurr*, *Assurr*) se U 276.

1014. Ärentuna kyrka.

Pl. 51.

Litteratur: B 515, L 218, D 1:221. J. Bureus, Fa 6 s. 64 n:r 96 (Bureus' egen uppteckning), Fa 10:2 n:r 25, Fa 5 n:r 493, Fa 1 s. 105; J. Rhezelius, Fa 10:1 n:r 72, F 11 n:r 58; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 51; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 427; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); R. Dybeck, Reseberättelse 1864 (ATA); UFT h. 1 (1871), s. 17; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 109; J. Eriksson, Inventering av fornlämningar i Ärentuna socken 1928 (ATA); O. v. Friesen, Anteckningar (UUB).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (Fa 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 194); Rhezelius, teckningar (Fa 10:1 och F 11); osign. träsnitt i Peringskiölds Monumenta och B 515; Dybeck (D 1:221).